

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมที่สำคัญประเทศหนึ่งในซีกโลกตะวันออก ดังนั้นการผลิตทางการเกษตรจึงมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก เพราะนอกจากจะใช้ในการบริโภค การเลี้ยงสัตว์ และอุตสาหกรรมแล้ว ยังเป็นสินค้าออกที่สำคัญที่นำรายได้มาสู่ประเทศอย่างมหาศาล เศรษฐกิจในแต่ละปีจะดีหรือไม่เราสามารถพิจารณาได้จากมูลค่าผลผลิตและมูลค่าการส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศของพืชเศรษฐกิจที่สำคัญในประเทศ ดังนั้นการหาแนวโน้มปริมาณผลผลิตของพืชเศรษฐกิจที่สำคัญในอนาคตจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะทำให้เห็นแนวโน้มเกี่ยวกับปริมาณผลผลิต อันจะเป็นแนวทางปรับปรุงแก้ไขสถานการณ์ให้ดีขึ้น ทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศมั่นคงต่อไป และการที่จะให้การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศมีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามเป้าหมาย รัฐบาลจึงต้องกำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติขึ้น

ประเทศไทยได้เริ่มบุกเบิกงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมมาอย่างจริงจังตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2504 โดยรัฐบาลกำหนดให้มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติขึ้นมาเป็นระยะ ๆ ติดต่อกันมาถึง 4 แผน แผนละ 5 ปี เพื่อใช้เป็นขอบเขตและแนวทางในการระดมและจัดสรรทรัพยากรเศรษฐกิจ กำสั่งเงิน กำสั่งคน และระบบงานของรัฐบาลทำการบูรณะ ขยายกิจกรรมขึ้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเสริมสร้างระบบการผลิต การจำหน่าย และความเป็นอยู่ของประชาชน จนทำให้ประเทศสามารถก้าวเข้ามาสู่สังคม เศรษฐกิจที่มีฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้นโดยลำดับตลอดทั้งได้เร่งการส่งออก และเพิ่มการมีงานทำขึ้นในอัตราที่สูงมาก เมื่อเปรียบเทียบกับบรรดาประเทศที่กำสั่งพัฒนาด้วยกัน ทั้งหมดนี้นับว่าเป็นพลังอันสำคัญที่ช่วยผลักดันฐานะ เศรษฐกิจไทยให้พ้นจากประเทศที่มีรายได้ต่ำเข้ามาอยู่ในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาที่มีรายได้ปานกลางแล้วในปัจจุบัน

ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าในช่วงเวลา 20 ปี ที่ได้มีการเร่งรัดพัฒนาประเทศนั้น ฐานะเศรษฐกิจและรายได้ประชาชาติได้เพิ่มขึ้นกว่า 14 เท่าตัว คือจากฐานเศรษฐกิจที่มีมูลค่าการผลิตเพียง

60,000 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2504 มาเป็น 817,000 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2524 ในขณะที่รายได้ต่อบุคคลของคนไทยได้เพิ่มขึ้นถึง 8 เท่าตัวในช่วงเวลาเดียวกัน คือจาก 2,200 บาทต่อคนในปี พ.ศ. 2504 มาเป็น 17,200 บาทต่อคนในปี พ.ศ. 2524 ส่วนมูลค่าการส่งออกและบริการของไทยได้เพิ่มขึ้นกว่า 16 เท่าตัว คือจากมูลค่าการส่งออกเพียง 9,900 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2504 เพิ่มขึ้นเป็น 163,000 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2524 เป็นต้น¹

ฉะนั้นในอีก 5 ปีข้างหน้า เกษตรกรรมซึ่งถือว่าเป็นอาชีพหลักของประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2525-2529 ได้เน้นการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตของประเทศ เพื่อขยายขีดความสามารถในการส่งออกเพื่อหารายได้เข้าประเทศ และมีจุดประสงค์ในการปรับปรุงโครงสร้างการผลิตสาขาเกษตรโดยเปลี่ยนจาก "การเกษตรแบบขยายพื้นที่เพาะปลูก" มาเป็น "การเพิ่มผลผลิตพืชต่อไร่" ทั้งนี้เพื่อเป็นการรักษาทรัพยากรป่าไม้และแหล่งน้ำ โดยเฉพาะผลผลิตต่อไร่ของพืชเศรษฐกิจโดยส่วนรวม มีเป้าหมายในการเพิ่มในอัตราร้อยละ 4 ต่อปี และเน้นการเพิ่มผลผลิตต่อไร่ของข้าวเป็นพิเศษเพราะข้าวมีส่วนสำคัญที่สุดในผลผลิตพืชทั้งหมด แต่อย่างไรก็ตามผลผลิตพืชเศรษฐกิจที่สำคัญบางชนิดในแต่ละภาคของประเทศยังมีความแตกต่างกันอยู่มาก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะภูมิประเทศ อากาศ การชลประทาน และลักษณะของเนื้อที่เพาะปลูกด้วย ถ้าหากปีใดเกิดวิกฤตการณ์ผิดปกติจากธรรมชาติ เช่น ฝนแล้ง น้ำท่วม โรคพืชหรือศัตรูพืช ก็จะมีผลทำให้กระทบกระเทือนต่อผลผลิตทางเกษตรกรรม และย่อมมีผลกระทบโดยตรงต่อสถานะทางเศรษฐกิจของประเทศด้วย และหากพิจารณาปัญหาการใช้ที่ดินในแต่ละภาคจะมีลักษณะและปัญหาแตกต่างกันดังนี้ คือ

ภาคเหนือ: มีผลผลิตต่อไร่สูงสุดเพราะคุณภาพดินดีมีการกระจายผลผลิตและปลูกพืชหมุนเวียนมาก แต่ขนาดการถือครองที่ดินเล็กที่สุดในประเทศ และมีปัญหาการทำลายป่าทำไร่เลื่อนลอย แต่โอกาสที่จะกระจายการผลิตไปสู่พืชหมุนเวียนยังมีอีกมาก ภาคเหนือประกอบด้วยเขตเศรษฐกิจ 4 เขต คือ เขต 6 เขต 8 เขต 9 และเขต 10 มีทั้งหมด 17 จังหวัด คือ กำแพงเพชร เชียงราย เชียงใหม่ ตาก นครสวรรค์ น่าน พะเยาแพร่ พิจิตร พิษณุโลก เพชรบูรณ์ แม่ฮ่องสอน ลำปาง ลำพูน สุโขทัย อุตรดิตถ์และอุทัยธานี

¹ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2525 ถึง พ.ศ. 2529 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, 2524), หน้า 1.

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: มีขนาดเนื้อที่ทำการเกษตรมากที่สุดในประเทศ คือมีถึงร้อยละ 41 ของพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด แต่มีสัดส่วนการผลิตด้านเกษตรเพียงร้อยละ 26 ของผลผลิตการเกษตรรวม เป็นภาคที่มีอัตราการขยายตัวของผลผลิตด้านการเกษตรต่ำสุด คุณภาพดินไม่ดีและมีเนื้อที่ชลประทานเพียง 1.6 ล้านไร่ ในเนื้อที่เพาะปลูกของภาคซึ่งมีถึง 60 ล้านไร่¹ กล่าวคือเป็นภาคที่อาศัยการเกษตรน้ำฝนมากที่สุด แต่ยังมีโอกาสกระจายการผลิตไปสู่พืชฤดูแล้งได้อีก เช่น มันสำปะหลัง อ้อย พืชน้ำมัน ฝ้าย เป็นต้น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วยเขตเศรษฐกิจ 5 เขต คือ เขต 1 เขต 2 เขต 3 เขต 4 และ เขต 5 มีทั้งหมด 17 จังหวัด คือ กาฬสินธุ์ ขอนแก่น ชัยภูมิ นครพนม นครราชสีมา บุรีรัมย์ มหาสารคาม ยโสธร ร้อยเอ็ด เลย ศรีสะเกษ สกลนคร สุรินทร์ หนองคาย อุตรธานี อุบลราชธานี และมุกดาหาร

ภาคกลาง: มีระบบการชลประทานค่อนข้างสมบูรณ์ อัตราการขยายตัวของผลผลิตการเกษตรสูงขึ้นประมาณร้อยละ 7 ต่อปี แต่มีปัญหาเรื่องกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ปัญหาดินเปรี้ยว ดินเค็มตามชายฝั่งทะเลอยู่มาก จึงทำให้ประสิทธิภาพการใช้ที่ดินไม่สูงเท่าที่ควร กล่าวคือผลผลิตต่อไร่ของภาคกลางยังต่ำกว่าภาคเหนือ อย่างไรก็ตามการปลูกข้าวนาปรังในภาคกลางยังมีโอกาสการเพิ่มผลผลิตต่อไร่อีกมาก ภาคกลางประกอบด้วยเขตเศรษฐกิจทั้งหมด 7 เขต คือ เขต 7 เขต 11 เขต 12 เขต 13 เขต 14 เขต 15 และ เขต 16 มีทั้งหมด 25 จังหวัด คือ กรุงเทพมหานคร กาญจนบุรี จันทบุรี ฉะเชิงเทรา ชัยนาท ชลบุรี ตราด นครนายก นครปฐม นนทบุรี ปทุมธานี ประจวบคีรีขันธ์ ปราจีนบุรี อยุธยา เพชรบุรี ระยอง ราชบุรี ลพบุรี สมุทรปราการ สมุทรสาคร สมุทรสงคราม สระบุรี สิงห์บุรี สุพรรณบุรี และอ่างทอง

ภาคใต้: เป็นภาคที่มีผลผลิตเกษตรหลักเพียง 2 ชนิด คือข้าวและยางพารา ซึ่งนับว่าเป็นฐานเกษตรที่แคบมาก โอกาสการใช้ที่ดินเพื่อปลูกพืชหมุนเวียนแซมสวนยางยังมีอีกมาก ภาคใต้ประกอบด้วยเขตเศรษฐกิจ 3 เขต คือ เขต 17 เขต 18 และเขต 19 มีทั้งหมด 14 จังหวัด คือ กระบี่ ชุมพร ตรัง นครศรีธรรมราช นราธิวาส ปัตตานี พังงา พัทลุง ภูเก็ต ยะลา ระนอง สงขลา สตูล และสุราษฎร์ธานี

ดังนั้นการหาแนวโน้มปริมาณผลผลิตของพืชเศรษฐกิจที่สำคัญทางชนิดในแต่ละภาค จึงจะเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไขตลาดจนส่งเสริมการผลิตทางการเกษตรของแต่ละภาคด้วย

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 53.

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อปริมาณผลผลิตของพืช เศรษฐกิจที่สำคัญในประเทศ และเพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อปริมาณผลผลิตของพืช เศรษฐกิจที่สำคัญบางชนิดในแต่ละภาคของประเทศ
2. เพื่อทราบแนวโน้มปริมาณผลผลิตของพืช เศรษฐกิจที่สำคัญในประเทศและเพื่อทราบแนวโน้มผลผลิตของพืช เศรษฐกิจที่สำคัญบางชนิดในแต่ละภาคของประเทศ
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหา เมื่อแนวโน้มปริมาณผลผลิตของพืช เศรษฐกิจที่สำคัญที่พยากรณ์ได้ในข้อ 2 ต่ำกว่าเป้าหมายของแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2525 ถึง พ.ศ. 2529 โดยมุ่งการพิจารณาเพื่อให้ได้มูลค่าผลผลิตรวมของพืช เศรษฐกิจที่สำคัญทั้งหมด ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

การวิเคราะห์เพื่อหาแนวโน้มปริมาณผลผลิตของพืช เศรษฐกิจที่สำคัญประกอบกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้ สามารถตั้งสมมติฐานได้ดังนี้

ปริมาณผลผลิตของพืช เศรษฐกิจที่สำคัญแต่ละชนิด เป็นไปตามเป้าหมายของแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2525 ถึง พ.ศ. 2529 ที่กำหนดไว้

1.4 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) ที่นำมาใช้ในการวิจัยนี้ ได้มาจากหน่วยงานดังต่อไปนี้

1. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
2. กองการยาง กรมวิชาการ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
3. สำนักงานอ้อยและน้ำตาล กระทรวงอุตสาหกรรม
4. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานกสิกรรมตรี

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับแนวโน้มปริมาณผลผลิตของพืชเศรษฐกิจที่สำคัญในประเทศไทย จะศึกษาเฉพาะพืชเศรษฐกิจหลักของประเทศทั้งหมด 12 ชนิดคือ ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ยางพารา อ้อยโรงงาน ถั่วเหลือง ถั่วลิสง ถั่วเขียว ยาสูบ ฝ้าย ละหุ่ง ข้าวฟ่าง และมันสำปะหลัง และจะขอกล่าวถึงพืชเศรษฐกิจที่สำคัญแต่ละชนิดพอสังเขป ดังต่อไปนี้

ข้าว: ในพวกธัญพืชด้วยกันข้าวเป็นพืชที่มีความสำคัญต่อการพัฒนา เศรษฐกิจของประเทศไทยเป็นอย่างมาก และมีความสำคัญต่อชีวิตคนไทยมาช้านาน เพราะเหตุที่เราบริโภคข้าวเป็นอาหารหลัก ในระยะ 4-5 ปีที่ผ่านมาการผลิตข้าวของประเทศเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ด้วยอัตราเฉลี่ยประมาณปีละ 2 เปอร์เซ็นต์ ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การผลิตข้าวเพิ่มปริมาณมากขึ้นก็เนื่องมาจากได้มีการเพิ่มเนื้อที่เพาะปลูกในฤดูนาปรัง ทำให้ประเทศไทยส่งออกข้าวจำหน่ายยังต่างประเทศ ซึ่งนำรายได้มาสู่ประเทศปีละหลายหมื่นล้านบาท ดังเช่นในปี 2524 ที่ผ่านมา ประเทศไทยส่งข้าวออกคิดเป็นมูลค่า 26,355 ล้านบาท¹ ในปัจจุบันความต้องการข้าว ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ มีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้น ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์หาแนวโน้มปริมาณผลผลิตข้าว เพื่อที่จะกำหนดนโยบายหรือโครงการต่าง ๆ เกี่ยวกับข้าว เพื่อไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคภายในประเทศ

ข้าวนาปรัง: หมายถึงข้าวเจ้าและข้าวเหนียวที่ทำการปลูกนอกฤดูปกติคือปลูกนอกฤดูฝน ฉะนั้นจึงทำการปลูกได้เฉพาะในแหล่งที่มีน้ำชลประทานหรือแหล่งน้ำธรรมชาติ เท่านั้นไม่ต้องพึ่งพาน้ำฝนเหมือนข้าวนาปี บางทีก็เรียกข้าวนาปรังว่าข้าวครั้งที่ 2 เนื่องจากทำการเพาะปลูกหลังจากได้ทำการเก็บเกี่ยวข้าวนาปีเสร็จแล้ว ข้าวนาปรังนับว่าเป็นพืชที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ เพราะเป็นการเพิ่มผลผลิตข้าว นอกเหนือจากผลผลิตของข้าวนาปี ถ้าปีใดผลผลิตของข้าวนาปีเสียหายจากภัยธรรมชาติ ทางรัฐบาลจะต้องมีนโยบาย เร่งทำการผลิตข้าวนาปรังให้มากเพื่อชดเชยผลผลิตข้าวนาปีที่เสียหายไป โดยมีโครงการช่วยเหลือ เช่น การสูบน้ำ และพยุงราคาข้าว เป็นต้น

¹ ธนาคารกรุงเทพจำกัด, "สินค้าสำคัญส่งออกปี 24," วารสารเศรษฐกิจ 14(ตุลาคม 2525) : 638.

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์: หมายถึงข้าวโพดที่ปลูกเพื่อนำเมล็ดมาใช้ในอุตสาหกรรมการเลี้ยงสัตว์ ซึ่งข้าวโพดเป็นพืชที่มีความสำคัญคือเศรษฐกิจของประเทศโดยทำรายได้ให้กับประเทศเป็นอันดับ 4 รองจาก ข้าว ยางพารา และผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง ในปี พ.ศ. 2523 และ 2524 ข้าวโพดมีแหล่งปลูกส่วนใหญ่ อยู่ในจังหวัดแถบภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลางตอนบน หากจะพิจารณาย้อนหลังไปประมาณ 10 ปีที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่า เกษตรกรได้ขยายเนื้อที่เพาะปลูกเพิ่มขึ้นจาก 6.23 ล้านไร่ ในปี พ.ศ. 2515/2516 เป็น 9.80 ล้านไร่ในปี พ.ศ. 2524/2525 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 57.21¹ ซึ่งบัดนี้เป็นที่ตระหนักกันทั่วไปแล้วว่าการที่จะเพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้นโดยการขยายเนื้อที่เพาะปลูกนั้น เป็นสิ่งที่จะกระทำต่อไปไม่ได้อีกแล้ว ฉะนั้นแนวทางที่จะเพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้นจึงมีเพียงทางเดียวเท่านั้นคือการเพิ่มผลผลิตต่อไร่ให้สูงขึ้นในเนื้อที่เพาะปลูกเท่าเดิม ซึ่งสามารถทำได้โดยวิธีการแนะนำเทคนิคแผนใหม่ให้ถึงมือเกษตรกรอย่างแท้จริง เช่นการใช้เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพดีให้ผลผลิตต่อไร่สูง มีเปอร์เซ็นต์การงอกสูง การรู้จักกำจัดวัชพืชและศัตรูพืช การแนะนำวิธีปลูกด้วยอัตราต้นต่อไร่ที่เหมาะสม

ยางพารา: ยางเป็นไม้ยืนต้นปลูกมากในภูมิภาคที่มีอากาศชุ่มชื้นตลอดปี มีปลูกมากทางภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ผลผลิตจากยางมีตลอดทั้งปี คือ ชาวสวนยางสามารถกรีดยางได้ตลอดทั้งปี นอกจากนี้มีฝนตกชุกมาก ๆ จึงจะไม่สามารถกรีดยางได้น้ำยางได้ ในปีหนึ่ง ๆ ผลผลิตจากยางนี้สามารถนำเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ประเทศไทยเป็นจำนวนมาก รองจากข้าว และผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง ตลาดต่างประเทศที่รับซื้อยางจากไทยที่สำคัญตลอดมาก็ได้แก่ประเทศญี่ปุ่น ส่วนประเทศที่เป็นคู่แข่งในการค้ายางของไทยก็คือประเทศมาเลเซีย

อ้อยโรงงาน: หมายถึงอ้อยที่เกษตรกรได้ทำการปลูกไว้เพื่อตัดส่งโรงงานอุตสาหกรรมน้ำตาล ประเทศไทยมีพื้นที่เหมาะแก่การปลูกอ้อยอย่างยิ่งในภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และมีปริมาณมากพอสำหรับปลูกอ้อยป้อนโรงงานน้ำตาล ผลพลอยได้จากการผลิตน้ำตาลทรายได้แก่ กากอ้อย (Bayasses) และกากน้ำตาล (Molasses) สามารถนำไปใช้ประโยชน์หรือเป็นวัตถุดิบ เพื่อก่อให้เกิดอุตสาหกรรมประเภทอื่น ๆ ตามมาด้วย เช่น อุตสาหกรรมผลิตยีสต์ (yeast industry) อุตสาหกรรมผลิตผงชูรสอาหาร (Food Seasoning Industry)

¹ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, "รายงานผลการสำรวจข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปีเพาะปลูก 2524/25" (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2524), หน้า 1.

ถั่วเหลือง: เป็นพืชไร่ตระกูลถั่วที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งนี้เนื่องจากความต้องการการใช้ถั่วเหลืองมีมาก ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ เพราะว่่านอกจากจะนำมาบริโภคโดยตรงแล้วยังใช้เป็นวัตถุดิบ บ่อนโรงงานอุตสาหกรรม ได้หลายประเภท เช่น ใช้ทำน้ำมันพืช นมถั่วเหลือง เต้าหู้ เต้าเจี้ยว ซีอิ้ว ผลิตภัณฑ์อาหารต่าง ๆ ตลอดจนใช้ในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ จนทำให้ปริมาณการผลิตถั่วเหลืองที่ผลิตได้ในประเทศไม่เพียงพอับความต้องการ ดังนั้นจึงเริ่ม เป็นสาเหตุที่ต้องมีการนำเข้าเมล็ดถั่วเหลือง น้ำมันถั่วเหลืองและกากถั่วเหลืองมากขึ้นเป็นลำดับ ทำให้ประเทศไทยต้องเสียเงินตราต่างประเทศไปปีละมาก ๆ ทางรัฐบาลจึงได้กำหนดให้ถั่วเหลือง เป็นพืชที่อยู่ในโครงการ เร่งรัดการผลิตและนอกจากนี้ถั่วเหลืองยังเป็นพืชบำรุงดินเหมาะสมที่จะปลูกเป็นพืชหมุนเวียนได้ดี นอกจากจะได้ผลผลิตแล้วยังเป็นพืชคลุมดินและสร้างความสมบูรณ์ให้กับดินด้วย

ถั่วลิสง: เป็นพืชเศรษฐกิจที่จัดอยู่ในพวกพืชน้ำมัน ซึ่งนำมาใช้เป็นประโยชน์กันอย่างกว้างขวางทั้งในด้านการบริโภคเมล็ดโดยตรงและเป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมน้ำมันพืช นอกจากนี้ยังเป็นสินค้าออกที่นำรายได้เข้าสู่ประเทศปีละไม่น้อย โดยส่งออกในรูปของวัตถุดิบ เป็นส่วนใหญ่ ส่วนการนำเข้านั้น ประเทศไทยนำเข้าในรูปของน้ำมัน และกากถั่วลิสงจากต่างประเทศ โดยเฉพาะจากประเทศอินเดีย เพื่อใช้ในการผลิตอาหารสัตว์ แต่การนำเข้าน้ำมันถั่วลิสงมีไม่มากนัก อย่างไรก็ตามการขยายเนื้อที่ปลูกถั่วลิสงก็มีได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเท่าที่ควร ทั้งนี้เพราะราคาที่เกษตรกรได้รับไม่ค่อนแค้นและยังอยู่ในระดับที่ไม่เป็นที่รังเกียจให้เกษตรกร เร่งทำการขยายเนื้อที่เพาะปลูกมากนัก ส่วนใหญ่การปลูกถั่วลิสงยังคงทำกันกระจัดกระจายโดยปลูก เป็นพืชแซม เสียเป็นส่วนใหญ่

ถั่วเขียว: เป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญพืชหนึ่งของประเทศ ซึ่งนิยมปลูกกันแทบทุกภาคโดยเฉพาะในภาคเหนือ เป็นพืชที่อายุสั้นเจริญเติบโตเร็วให้ผลผลิตสูง เกษตรกรนิยมปลูกเป็นพืชนำหรือพืชตาม หมุนเวียนกับพืชหลักชนิดอื่น ๆ เพราะทำให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ของดิน นอกจากนี้ถั่วเขียวยังเป็นพืชที่มีราคาดีและให้รายได้สูง พอที่จะแข่งขันกับพืชชนิดอื่น ๆ ได้ อีกทั้งยังใช้เป็นอาหารสัตว์และวัตถุดิบในโรงงานอุตสาหกรรมอีกด้วยและในขณะเดียวกัน ถั่วเขียวยังมีส่วนช่วยนำเงินตราต่างประเทศเข้ามามากพอสมควร

ยาสูบ : เป็นพืชที่สามารถขึ้นได้ในสภาพดินเกือบทุกจังหวัดของประเทศไทย แต่ดินที่เหมาะสมกับการปลูกยาสูบจะเป็นดินร่วนน้ำไม่ซังและมีน้ำในดินพอสมควร แหล่งปลูกที่ได้ผลคืออยู่ในจังหวัดภาคเหนือ คือ เชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง ลำพูน แพร่ น่าน สุโขทัย อุตรดิตถ์ เพชรบูรณ์ พิษณุโลก และพิจิตร ยาสูบที่ชาวไร่เพาะปลูกในประเทศไทยขณะนี้ มี 4 พันธุ์ คือ พันธุ์เวอร์จิเนีย พันธุ์เบอร์เลย์ พันธุ์เตอร์กิช และพันธุ์พื้นเมือง โดยเฉพาะพันธุ์เวอร์จิเนียเป็นพันธุ์ที่นิยมปลูกกันมากอันดับหนึ่งในขณะนี้ถึง 90 เปอร์เซ็นต์ของทั้งประเทศ ใบยาสูบเวอร์จิเนียมีกลิ่นไม่ฉุน ซึ่งเป็นที่นิยมเพื่อทำการผลิตบุหรี่ยี่ห้ออังกฤษ (English Blend) และในการวิจัยนี้จะศึกษาวิจัยเฉพาะยาสูบพันธุ์เวอร์จิเนียเท่านั้น

ฝ้าย : เป็นพืชเศรษฐกิจที่จัดอยู่ในประเภทพืชที่ให้เส้นใยและเป็นพืชเส้นใยที่มนุษย์ใช้มากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับพืชเส้นใยชนิดอื่น ซึ่งเป็นที่นิยมปลูกทั่วไปทางภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง ฝ้ายเป็นพืชที่มีประโยชน์อย่างกว้างขวาง กล่าวคือปุ๋ยฝ้ายใช้เป็นวัตถุติบในอุตสาหกรรมสิ่งทอ เมล็ดฝ้ายใช้เป็นวัตถุติบในการผลิตอาหารสัตว์ เนื่องจากได้มีการส่งเสริมการปลูกฝ้ายอย่างจริงจังตลอดจนได้มีการศึกษาเทคนิคและวิธีการแปรรูปใหม่ ซึ่งช่วยในการป้องกันกำจัดศัตรูฝ้าย ทำให้เกษตรกรจำนวนมากหันมาสนใจการปลูกฝ้ายเพิ่มมากขึ้นทุก ๆ ปี แต่อย่างไรก็ตามก็ยังไม่สามารถผลิตฝ้ายได้เพียงพอกับความต้องการใช้ภายในประเทศ ทำให้โรงงานสิ่งทอต้องสั่งซื้อจากต่างประเทศ

ละหุ่ง : เป็นพืชไร่หรือพืชน้ำมันที่ปลูกง่ายทนต่อความแห้งแล้งได้ดี ขึ้นเกือบทุกภาคของประเทศไทย ผลผลิตที่ได้คือ เมล็ดละหุ่ง ซึ่งนำไปผลิตเป็นน้ำมันละหุ่ง ส่วนที่เหลือ คือ กากเมล็ดละหุ่ง ทั้งน้ำมันละหุ่งและกากที่เหลือมีประโยชน์ต่ออุตสาหกรรมหลายชนิดกล่าวคือ น้ำมันละหุ่งที่สกัดออกมาได้นั้นใช้ทำน้ำมันหล่อลื่น เครื่องบินไอพ่น เครื่องจักรต่าง ๆ น้ำมันในระบบไฮดรอลิก น้ำมันใส่ผม น้ำมันชักเงาต่าง ๆ สีน้ำมัน สีย้อมผ้า หมึกพิมพ์ ยารักษาโรคบางชนิด สบู่ เครื่องสำอางค์ และใช้ในอุตสาหกรรมฟอกหนัง การทำพลาสติกและไนลอน ฯลฯ เป็นต้น ส่วนกากที่เหลือจากการสกัดน้ำมันมีโปรตีนอยู่มาก แต่ไม่สามารถนำไปใช้บริโภคหรือเป็นอาหารสัตว์ได้ เพราะมีสารพิษที่เรียกว่า Racine อยู่นาน¹ จึงนิยมใช้ทำปุ๋ยพืชผักผลไม้และยาสูบ เนื่องจากน้ำมันละหุ่ง

¹ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, "เอกสารสถิติสินค้าขาออกและขาเข้าเกษตรกรรมเลขที่ 11" (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2523), หน้า 1.

มีคุณลักษณะพิเศษคือเป็นตัวเร่งให้แห้งและยังไม่มีน้ำมันหรือสารเคมีอื่นใดมาทดแทนได้ จึงนับได้ว่า น้ำมันละหุ่งมีความสำคัญต่อวงการอุตสาหกรรมของโลก โดยเฉพาะประเทศอุตสาหกรรมยังมีความต้องการน้ำมันละหุ่งอีกมาก จึงนับได้ว่าละหุ่ง เป็นพืชที่มีอนาคตไกล

ข้าวฟ่าง: เป็นธัญพืชที่นับวันจะกลายเป็นพืชที่มีความสำคัญมากขึ้นหนึ่งของประเทศไทยในการส่งออก ซึ่งผลผลิตข้าวฟ่าง 80 เปอร์เซ็นต์ จะใช้ส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศ และทำรายได้ให้กับประเทศปีละหลายร้อยล้านบาท ส่วนอีก 20 เปอร์เซ็นต์ของผลผลิตข้าวฟ่างใช้ภายในประเทศในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ แต่อย่างไรก็ตามข้าวฟ่างก็ยังไม่ได้รับความนิยมนในการปลูกจากเกษตรกรเท่าที่ควรจะเห็นได้จากแหล่งปลูกข้าวฟ่างใหญ่ ๆ คงมีเพียงไม่กี่จังหวัด ซึ่งแหล่งปลูกข้าวฟ่างส่วนใหญ่จะเป็นแหล่งเดียวกับแหล่งปลูกข้าวโพด แม้ว่าข้าวฟ่างจะสามารถปลูกได้ถึงปีละ 2 ครั้ง แต่เกษตรกรส่วนใหญ่ก็ปลูกข้าวฟ่างเป็นพืชประกอบ เท่านั้นมิได้มุ่งหวังให้เป็นพืชหลัก แต่อย่างไรก็ตามหากปีใดธรรมชาติไม่อำนวย เช่นฝนแล้งกว่าปกติ น้ำไม่อุดมสมบูรณ์ ปีนั้นเกษตรกรจะหันไปปลูกข้าวฟ่างกันหมด ทั้งนี้ข้าวฟ่างทนแล้งได้ดีกว่าข้าวโพด

มันสำปะหลัง: เป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญมากขึ้นหนึ่ง ดังจะเห็นได้จากปี พ.ศ. 2524 ที่ผ่านมามีประเทศไทยส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังเป็นมูลค่าถึง 15,620 ล้านบาท เป็นที่ 2 รองจากข้าว¹ และปัจจุบันได้มีการขยายเนื้อที่เพาะปลูกมันสำปะหลังเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและมีการสร้างโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังเพิ่มขึ้นอย่างมาก การขยายตัวดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาตามมามาก เช่น ปัญหาด้านการตลาด ราคา ทั้งราคาหัวมันสด และราคาผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง ทั้งนี้เนื่องจากผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังเกือบทั้งหมดส่งเป็นสินค้าออก ดังนั้นราคาผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังของไทยจึง เคลื่อนไหวขึ้นลงตามราคาส่งตลาดโลกเป็นสำคัญ อันเป็นผลกระทบกระเทือนถึงราคาหัวมันสดที่เกษตรกรขายได้ด้วย

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อเป็นประโยชน์ต่อรัฐบาลในการวางแผนและกำหนดนโยบายในการผลิต การส่งออก และการกำหนดราคาผลผลิตของพืช เศรษฐกิจที่สำคัญในประเทศ

¹ ธนาคารกรุงเทพจำกัด, "สินค้าสำคัญส่งออกปี 24."

2. เพื่อเป็นประโยชน์ในการวางแผนและกำหนดนโยบายในการผลิตพืช เศรษฐกิจที่สำคัญบางชนิดในแต่ละภาคของประเทศ
3. เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจของผู้ที่กำลังประกอบธุรกิจ เกี่ยวกับพืชเศรษฐกิจที่สำคัญนี้ และผู้ที่ จะเข้ามาประกอบธุรกิจตลอดจนบุคคลที่สนใจโดยทั่วไป
4. เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้ทำการวิจัยที่จะเกี่ยวข้องถึงการวิจัยนี้ต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย